Δημόσια Συζήτηση

«Οι σχέσεις μας με την Πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας: Πρόσφατες εξελίξεις και προοπτικές για το μέλλον»

Πέμπτη, 8 Δεκεμβρίου 2005

Πρόσκληση για «ουσιαστικό, νηφάλιο και εποικοδομητικό διάλογο» χαρακτήρισε τη δημόσια συζήτηση, ο συντονιστής και Πρόεδρος του ΕΛΙΑΜΕΠ, κ. Λουκάς Τσούκαλης. Οι ομιλητές είχαν την ευκαιρία να διατυπώσουν διαφορετικές και ενδιαφέρουσες απόψεις, αλλά και να συνομιλήσουν με ένα ιδιαίτερα θερμό κοινό που είχε γεμίσει το αμφιθέατρο του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών.

Ο πρώτος ομιλητής, κ. Ευάγγελος Κωφός, Ειδικός Σύμβουλος του ΕΛΙΑΜΕΠ, υποστήριξε ότι μια ουσιαστική συζήτηση για το εν λόγω θέμα «καθυστέρησε πολύ» και ότι η σημερινή συζήτηση αποτελεί «μια καλή αρχή για να συζητήσουμε θέματα που για ορισμένους είναι ταμπού». Ο κ. Κωφός έκανε ιδιαίτερη αναφορά στο παρόν, και ιδιαίτερα στην Έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η οποία προτείνει να χορηγηθεί στην ΠΓΔΜ το καθεστώς της υποψήφιας χώρας και παράλληλα θίγει το θέμα της επίλυσης του ζητήματος του ονόματος προς το συμφέρον της περιφερειακής σταθερότητας και των διμερών σχέσεων.

Αναφορικά με το παρελθόν, ο κ. Κωφός διέκρινε δυο φάσεις στην υπόθεση του ονόματος της ΠΓΔΜ. Η πρώτη φάση καλύπτει το διάστημα 1991-1995 και την χαρακτήρισε ως συγκρουσιακή και μαξιμαλιστική. Η δεύτερη φάση που καλύπτει το διάστημα 1995-2004 είναι η φάση της προσέγγισης των δύο χωρών, όπου η Ελλάδα διατήρησε την ελπίδα ότι το νέο κλίμα θα βοηθούσε στην επίλυση του προβλήματος, Ενώ η ελληνική πλευρά, τόνισε, προέβη σε μια σειρά από υποχωρήσεις, η άλλη πλευρά παρέμεινε αμετακίνητη. Κατά τον κ. Κωφό, και οι δυο προσεγγίσεις υπήρξαν ανεπιτυχείς.

Ο κ. Κωφός χαρακτήρισε το ζήτημα του ονόματος τόσο διεθνές όσο και ελληνικό. Είναι ζήτημα διεθνές, καθώς αφορά την σταθερότητα της περιοχής και εμπλέκει τους διεθνείς παράγοντες. Είναι ζήτημα ελληνικό, καθώς εκδηλώνεται ως πρόβλημα «άμυνας» του ελληνικού λαού απέναντι στο ενδεχόμενο της οικειοποίησης του ονόματος «Μακεδονία» και των παραγώγων του από τη γειτονική χώρα. Η οικειοποίηση του ονόματος είναι θέμα πολιτικό, ιστορικό και οικονομικό, και προκαλεί μια «γκρίζα ζώνη αμφισβήτησης». Αυτή είναι και η ελληνική διάσταση του θέματος, τόνισε, η οποία καθορίζει την συμπεριφορά της Αθήνας.

Ο κ. Κωφός προχώρησε στην διατύπωση σκέψεων για την πολιτική λύση του ζητήματος. Παρότρυνε την ελληνική κυβέρνηση να αναζητήσει πολιτική λύση και να μην ακολουθήσει πολιτική εγκατάλειψης του θέματος. Η ενδεχόμενη ένταξη στην ΕΕ και στο ΝΑΤΟ της γείτονος χώρας αποτελεί την τελευταία ευκαιρία να λυθεί το ζήτημα, καθώς αυτή η συγκυρία παρέχει στην Ελλάδα τη δυνατότητα διαπραγμάτευσης. Η ενταξιακή της προοπτική παρέχει στην ΠΓΔΜ χρόνο επαρκή ώστε να απαγκιστρώσει την κοινή της γνώμη από τη στείρα εθνικιστική ακαμψία. Κατά τον κ. Κωφό, η ενταξιακή προοπτική της ΠΓΔΜ θα επιδράσει ευεργετικά στα «νουνεχή στοιχεία της πολιτικής ζωής της γείτονος». Δυστυχώς, επισήμανε ο κ.

Κωφός, η προ ημερησίας διάταξης συζήτηση στη Βουλή «μάλλον συσκότισε παρά διαφώτισε», καθώς «υπήρξαν νεφελώδεις διατυπώσεις» για προσωρινά ονόματα κατά την ένταξη. Ωστόσο, ο κ. Κωφός υποστήριξε ότι υπάρχει τρόπος να επιλύσουμε το πρόβλημα, αν δεν επιθυμούμε να το διαιωνίζουμε και να το παραπέμπουμε σε τρίτους. Η πολιτική λύση θα δρομολογηθεί σε τρία επίπεδα: πρώτο, την διαμεσολάβηση του ΟΗΕ με ενεργοποίηση ορισμένων στοιχείων της πρότασης Νίμιτς, δεύτερο, με την μεσολάβηση της ΕΕ σε θέματα που σχετίζονται με την ένταξη της ΠΓΔΜ στην Ένωση αλλά αφορούν και την Ελλάδα, και τρίτο, με τον ουσιαστικό διάλογο σε διμερές επίπεδο και με προκαθορισμένο χρονικό όριο για την έναρξη των διαπραγματεύσεων. Το χρονικό αυτό όριο πρέπει κατά τον κ. Κωφό να αποτελέσει όρο sine qua non για την συνέχιση της διαδικασίας ένταξης. Επίσης, ο κ. Κωφός πρότεινε να συστήσει το Υπουργείο των Εξωτερικών μια ομάδα που σε μόνιμη βάση και όχι περιστασιακά θα επεξεργάζεται προτάσεις. Τέλος, πρότεινε η τελική συμφωνία να τεθεί υπό την εγγύηση τόσο του Συμβουλίου Ασφαλείας όσο και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Ο κ. Κωφός χαρακτηριστικά είπε: «είναι καιρός σήμερα μερικά μαξιμαλιστικά ταμπού να μπουν στο ντοσιέ της ιστορίας». Απηύθυνε έκκληση να μην υπαχθεί το θέμα σε μικροπολιτικές σκοπιμότητες, και συμβούλευσε την κυβέρνηση να ζητήσει αναβολή της συζήτησης για την έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων της ΠΓΔΜ, ώστε να υπάρχει χρόνος για διαπραγματεύσεις. Κλείνοντας την ομιλία του, ο κ. Κωφός υπογράμμισε ακόμη μια φορά ότι «η διαδικασία αυτή είναι η τελευταία ευκαιρία για την επίλυση του θέματος».

Ο κ. Χρήστος Γιανναράς, Ομότιμος Καθηγητής στο Πάντειο Πανεπιστήμιο, δήλωσε στην αρχή της ομιλίας του ότι θα επιχειρήσει να συνεισφέρει μια «συστηματική κατάταξη και άρθρωση των στοιχείων που συγκροτούν το πρόβλημα». Ο κ. Γιανναράς επισήμανε τη μειονεκτική θέση των Σκοπίων έναντι της Ελλάδας, από πληθυσμιακή, στρατιωτική, οικονομική και πολιτική άποψη. Η θέση αυτή ενισχύεται από το γεγονός ότι η προοπτική ένταξης αυτής της χώρας στην ΕΕ και στο ΝΑΤΟ περνά από την Ελλάδα. Τίθεται όμως το ερώτημα γιατί η πολιτική ηγεσία και η κοινωνία των Σκοπίων λαμβάνουν μια θέση άρνησης της διαπραγμάτευσης. Ο κ. Γιανναράς ανάγει τους λόγους της αρνητικής αυτής στάσης στο γεγονός ότι για τα Σκόπια το όνομα «Μακεδονία» αποτελεί «όρο επιβίωσης» και «προϋπόθεση εθνικής συνοχής». Για να συγκροτηθεί κράτος, υποστηρίζει, είναι απαραίτητη η εθνική συνοχή με ένα κοινό όνομα που να εξασφαλίζει την συνύπαρξη. Το όνομα «Μακεδονία» προσδίδει στο κράτος αυτό κύρος και μια ισχυρή ταυτότητα μέσα στο διεθνές περιβάλλον. Αστειευόμενος, μάλιστα, κάλεσε τους παριστάμενους να αναλογιστούν τι κύρος θα έδιδε στην χώρα μας η ονομασία «Δημοκρατία της Λαμίας». Επίσης, κατά τον κ. Γιανναρά, και ο αλυτρωτισμός αποτελεί συνειδητό όρο επιβίωσης, ειδικά με την κινητοποίηση που προκαλεί στους αποδήμους.

Για τον δεύτερο συντελεστή του ζητήματος του ονόματος, την Ελλάδα, η λέξη «Μακεδονία» παρά τον βιωματικό απόηχο της λέξης δεν είναι όρος επιβίωσης. Ο κ. Γιανναράς αναγνωρίζει ότι το θέμα του ονόματος προκαλεί συναισθηματική φόρτιση, και κυρίως πληγώνει το φιλότιμο ως μια νέα ιστορική ταπείνωση της Ελλάδας, και μάλιστα από μια μικρότερη χώρα. Για τον ελληνικό παράγοντα ο αλυτρωτισμός αποτελεί πηγή φόβου. Και υποστήριξε ότι η ελληνική κοινωνία και η πολιτική ηγεσία διανύει «μια φάση χωρίς σαφή και εναργή πολιτιστική ταυτότητα». Κατά τον κ. Γιανναρά η κατάρρευση του ιδεολογήματος του ελληνοχριστιανισμού δεν

αντικαταστάθηκε από ένα νέο ιδεολόγημα. Δεν υπάρχει επίσημη ιδεολογία, τόνισε, και προσέθεσε το επίρρημα «ευτυχώς». Και ολοκλήρωσε λέγοντας εμφατικά πως δεν υπάρχει λόγος που να συγκροτεί μια σαφή πολιτική στάση απέναντι στο θέμα των Σκοπίων.

Στη συνέχεια ο Καθηγητής Νομικής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, κ. Μανιτάκης, έλαβε τον λόγο επισημαίνοντας ότι θα μιλήσει περισσότερο ως πολίτης της Θεσσαλονίκης και λιγότερο ως νομικός. Ο κ. Μανιτάκης τόνισε ότι η εμπλοκή της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής με τον εθνικισμό έβλαψε και βλάπτει τις επιδιώξεις που έχει η Ελλάδα. Λύση αποτελεί η απεμπλοκή της εξωτερικής πολιτικής από εθνικιστικά συνθήματα. Χαρακτήρισε αισιόδοξο μήνυμα το γεγονός ότι τα πράγματα δεν έμειναν στο 1992, την περίοδο δηλαδή στην οποία ο ίδιος ένιωθε ντροπή για όσα άκουσε στα περίφημα συλλαλητήρια, ιδίως τις υποτιμητικές φράσεις για τον γειτονικό λαό. Τότε, το θέμα του ονόματος, είπε, συνέπεσε με μια γενικότερη έξαρση του εθνικισμού στα Βαλκάνια και με την αγχώδη και αιματηρή αναζήτηση ταυτότητας στις χώρες της Πρώην Γιουγκοσλαβίας. Η έξαρση του εθνικισμού με αυτές τις «σκουριασμένες αναβιώσεις» δυστυχώς είχε επιπτώσεις και σε μας, τόνισε.

Αναφερόμενος σε εκείνη την περίοδο, ο κ. Μανιτάκης τόνισε ότι η στάση της Ελλάδας ήταν αδικαιολόγητη με βάση την φάση στην οποία βρισκόταν η εθνική μας εξέλιξη, και καταδείκνυε μια εθνική ανασφάλεια. Η στάση αυτή οδήγησε τη χώρα μας σε διπλωματική ταπείνωση. Αντί η χώρα μας να δεχθεί το δικαίωμα κάθε λαού στον αυτοπροσδιορισμό με μια λύση που να σεβόταν την ιστορία, η εξωτερική πολιτική στο θέμα αυτό «έπεσε θύμα μικροπολιτικής αντιδικίας». Ο ίδιος τόνισε ότι η αδιάλλακτη πολιτική Σαμαρά οδήγησε σε διπλωματική ήττα, καθώς τότε δεν αποδεχθήκαμε ένα σύνθετο όνομα για το γειτονικό κράτος. Θυμήθηκε μάλιστα ότι και ο Ανδρέας Παπανδρέου δήλωνε τότε από την Θεσσαλονίκη ότι δεν θα δεχόταν ονομασία με το όνομα Μακεδονία και τα παράγωγά του. Ο κ. Μανιτάκης χαρακτήρισε την αντίληψη αυτή ως κοντόφθαλμη. Η Ελλάδα επέδειξε έναν «μυωπικό εθνικισμό», και δεν αντιμετώπισε με νηφαλιότητα το ζήτημα. Έτσι οδηγηθήκαμε σε μια εθνική ταπείνωση. Ο εθνικός μας λόγος οφείλει να εκσυγχρονιστεί και να εκφράζει τον οικουμενικό χαρακτήρα της κληρονομιάς μας.

Μετά το πέρας των ομιλιών των επιστημόνων, ακολούθησαν δυο πολιτικά στελέχη. Ο κ. Κωνσταντίνος Χατζηδάκης από την Νέα Δημοκρατία, και ο κ. Μιχάλης Χρυσοχοΐδης από το ΠΑΣΟΚ.

Ο κ. Χατζηδάκης, Ευρωβουλευτής της Νέας Δημοκρατίας, αναφέρθηκε στους χειρισμούς που μπορεί να γίνουν από την ελληνική πλευρά υπό το φως των εξελίξεων στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Παραδέχτηκε ότι η υπόθεση αυτή έχει πληγώσει το εθνικό μας φιλότιμο, μιας και όλες οι προηγούμενες κυβερνήσεις είχαν δυσκολία να πείσουν τους διεθνείς παράγοντες να υιοθετήσουν τις ελληνικές θέσεις. Υπογράμμισε επίσης την ανάγκη να βρεθεί μια ειρηνική λύση, το γεγονός ότι συμφέρει την Ελλάδα η ύπαρξη του κράτους των Σκοπίων και τη σημασία του ρόλου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ως σταθεροποιητικού παράγοντα. Για τον κ. Χατζηδάκη, η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι μια ήπια δύναμη (soft power) ειρήνης και σταθερότητας. Οι διαπραγματεύσεις των Σκοπίων με την ΕΕ και η πορεία προς την ένταξη παρέχουν ευκαιρία για λύση: ο Πρωθυπουργός ξεκαθάρισε ότι χωρίς λύση οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις θα αρχίσουν με το προσωρινό όνομα. Ο κ. Χατζηδάκης εξέφρασε

την προσωπική άποψη ότι η Ελλάδα πρέπει να επιδιώξει μια αμοιβαία αποδεκτή λύση, υπολογίζοντας και ότι ο παράγοντας χρόνος δρα εναντίον της. Παρά τα όπλα που διαθέτουμε, η ευρωπαϊκή προοπτική δεν είναι υπερόπλο, ώστε να σταματήσει και άλλα κράτη από το να αναγνωρίσουν τα Σκόπια με το συνταγματικό τους όνομα, τόνισε. Τέλος, κάλεσε όσους υποστηρίζουν μια σύνθετη ονομασία, να το δηλώσουν δημόσια.

Τέλος, ο Βουλευτής του ΠΑΣΟΚ και Συντονιστής Εξωτερικών και Άμυνας, κ. Μιχάλης Χρυσοχοϊδης, υποστήριξε ότι η πολιτική σε ένα σύγχρονο και ισχυρό έθνος οφείλει να προβεί σε μια ψυχρή ανάλυση της εξωτερικής πραγματικότητας για την εξυπηρέτηση του εθνικού συμφέροντος. Επισήμανε ότι οι σχέσεις μας με την FYROM δεν είναι μόνο θέμα ονόματος. Ο ίδιος υποστήριξε την άποψη ότι η ελληνική πολιτική ζωή πρέπει να αποφύγει την «σκοπιανοποίηση» της βαλκανικής πολιτικής και ιδιαίτερα να μην επιτρέψει σε ανεξέλεγκτους παράγοντες να διαμορφώσουν τις εξελίξεις. Ο ίδιος έκρινε ως απαράδεκτη την δεύτερη πρόταση Νίμιτς και τοποθετήθηκε υπέρ της εξεύρεσης λύσης τώρα, καθώς οποιαδήποτε διολίσθηση θα οδηγήσει κατά τη γνώμη του σε εθνική ζημία. Στη συνέχεια παρουσίασε τις απόψεις του ΠΑΣΟΚ προς την επίτευξη της λύσης. Το ΠΑΣΟΚ υποστηρίζει ότι η Ελλάδα πρέπει να είναι κινητική και παρούσα στα Βαλκάνια. Η χώρα μας οφείλει να είναι η επισπεύδουσα στην ευρωπαϊκή προοπτική της ΠΓΔΜ και να συνομιλεί διμερώς με την γειτονική χώρα. Ο κ. Χρυσοχοϊδης ολοκλήρωσε την ομιλία του μιλώντας για δυο στόχους: την κατάργηση του αλυτρωτισμού και μια αμοιβαία αποδεκτή ονομασία με ρυθμίσεις που να αφορούν τη χρήση του όρου Μακεδονία.